

МАЛЯРСЬКІ ПОШУКИ ОЛЕГА ШУПЛЯКА

Стаття присвячена творчості художника Олега Шупляка з міста Бережани на Тернопільщині. Розкрито особливості живописної манери митця, його громадське кредо, визначено сферу творчих зацікавлень.

Ключові слова: живопис, стилістика, форма, семантика, умовність.

Творчість художника Олега Шупляка відома не тільки на Тернопільщині, його малій батьківщині, але й далеко за її межами. Його оригінальні живописні полотна неодноразово експонувалися в Бережанах, а також на обласних, регіональних, всеукраїнських і міжнародних імпрезах. Персональні виставки митця одержували позитивні відгуки в газетних і журнальних публікаціях [6; 7; 8; 9], у текстах каталогів та анотацій. Найбільше статей про художника опубліковано журналістами в місцевій газеті “Бережанське віче” [2; 3; 4; 10]; є публікація в літературно-мистецькому альманасі “Жайвір” [1], розширена інформація про Олега Шупляка подана на його власному веб-сайті [12].

Однак живописний доробок художника досі не був повною мірою фахово оцінений, не бралася до уваги вся різноманітність творчих амплуа, у яких виявив себе цей обдарований митець.

Метою пропонованої статті є всебічне висвітлення мистецької практики Олега Шупляка, розкриття естетичної проблематики його робіт у широкій жанровій конфігурації, визначення мотивацій творчості.

Олег Шупляк народився 23 вересня 1967 року в селі Біще Бережанського району на Тернопільщині в родині вчителів. У сільській школі працювала його мама, Ніна Дмитрівна, залюблена в малювання, яка всіляко сприяла розвитку синових здібностей. Її творчість – це картини в дусі художнього примітиву із зображенням квітів, русалок, голубів, закоханих пар, що надзвичайно подобалося малому Олегові й нагадувало Вінниччину, рідний мамин край.

Навички й практичні вміння з академічного рисунка та живопису Олег отримав, навчаючись у Бережанській дитячій художній школі. У тринадцять років він став одним із перших її учнів, а закінчив заклад через два роки, незважаючи на те, що Біще – віддалене, “кутове” село, і треба було доїжджати 16 км до райцентру. Навчаючись у художній школі, він багато почерпнув від своїх наставників: М.Бездільного, З.Мігоцького, Л.Тернопільської. Хлопця ніколи не примушували малювати. Це бажання зростало органічно разом з ним [1, с.3]. І тепер, ставши відомим, художник переконаний, що багато талановитих дітей проживають у селах, адже творчий потенціал сільської дитини не обмежений умовностями й живиться безпосередньо від природи [10]. “Я дуже хотів бути художником, – згадує Олег. – Людина з етюдником – для мене це, як ангел прилетів”.

У 1984 році Олег Шупляк вступив на архітектурний факультет Львівського політехнічного інституту, де охоче студіював рисунок, живопис, скульптуру. Через два роки довелося йти на службу в армію. Лише в 1988 році Олег зміг продовжити навчання, а в 1991-му – одержати диплом. Після закінчення інституту постало питання: продовжувати архітектурну кар’єру чи займатися малярством. І випускник повернувся в рідне село, аби цілковито віддатися улюбленій справі – живопису. З перших днів він студіює натуру, малюючи по кілька пейзажних етюдів щодня. А через рік до нього приєднується Михайло Кузів, який теж закінчив архітектурний факультет. Протягом кількох років вони в статусі “вільних художників” разом працюють над удосконаленням малярського фаху. Для того, щоб займатися улюбленою творчою працею, доводилося трудитися на різних роботах заради заробітку [1, с.3].

З 1993 року Олег бере участь в обласних і всеукраїнських виставках. На одній із виставкових акцій його роботами зацікавився колекціонер з Англії Мирослав Постолян, українець за походженням. У картинах його привабило, насамперед, яскраве вираження національного духу й української самобутності, модерністична їх подача. Він купує кілька творів й організовує Олегові поїздку з виставкою в Англію [7, с.8].

Схвальні відгуки в англomовній пресі окрилиють молодого художника на подальшу самовіддану працю, на пошук творчих шляхів найефективнішого вираження своїх задумів, світовідчування, художницького кредо [4, с.2].

Деякий час Олег Шупляк працював учителем малювання в Бішецькій загальноосвітній школі, з 2000 року він – викладач живопису й рисунка Бережанської дитячої художньої школи. Радіє, коли його вихованці творять оригінальні роботи, коли їх старання не залишаються непоміченими. Для нього є втіхою те, що учні школи вже кілька років поспіль займають найвищі місця на обласних олімпіадах з образотворчого мистецтва чи на всеукраїнських конкурсах [9, с.14].

Те, що створено Олегом Шупляком у творчому пориві, стало окрасою не однієї виставки, і молодий художник дуже скоро завоював авторитет у середовищі тернопільських митців. Порівняно швидко, у 33 роки, він став членом Молодіжного об'єднання Спілки художників України. На той час, у 2000-му, Олег був наймолодшим в обласній організації Спілки. Свої картини експонував на численних виставках Тернопільщини. Більше десяти разів виставлявся в Києві.

Олег Шупляк, передовсім, працює як художник-живописець у галузі станкового малярства. Варто відзначити велику увагу митця до релігійної тематики (“Сад Гефсиманський”, “Монахи”, “Страшний суд”, “Зішестя до пекла”). Простежується прагнення художника надати творам глибинного відображення власного духовного зростання, проникнення Божим Словом; відчувається в полотнах могутнє просторове мислення [10, с.6].

Крім цього, Олег Шупляк виконав декілька розписів у церквах Кременця (церква святого Миколая в жіночому монастирі), Хмельницького (кафедральний собор Андрія Первозванного) і Миколаєва (церква Святого Духа), заявив про себе як ілюстратор книжок, а також реставратор, адже розкрив і реставрував багато ікон.

Ікона, за висловленням художника, є носієм не тільки духовного та релігійного змісту, а й малярських традицій нашого народу. Особливо захоплюють митця давні твори сільських майстрів-самоуків. Він зберіг від знищення кілька цінних стародавніх образів. Деякі з них протягом століть покривалися зверху зовсім іншими сюжетами й фарбовими нашаруваннями. Нелегко передати ті відчуття, коли сантиметр за сантиметром відкривається ікона, яку останній раз людські очі бачили двісті чи більше років тому.

Така робота, як зізнається митець, – благо й велика відповідальність для художника. Адже деякі з ікон, як, наприклад, ікона св. Миколая із церкви XVII ст. у с. Поручин, яку реставрував Олег, має неабияку мистецько-історичну цінність. Розпис церков також вимагав таланту, навиків, відповідного душевного настрою [3, с.4].

Олег Шупляк живе в Бережанах, затишному провінційному місті, і саме цей аспект його творчої біографії сприяв формуванню громадянської цілісності художника, його суспільної заангажованості. Згідно з давніми культурними традиціями, які склалися в містечках Галичини, художник у такому середовищі докладає чималих зусиль, аби збалансувати вільні формальні шукання й естетичні доктрини сучасності з громадсько-культурною працею, контактами з місцевою інтелігенцією, зрештою, з провінційними, дещо обмеженими естетичними запитами оточення [11, с.5].

У творах Олега часто присутня тема Бережан. Він пристрасно любить рідне місто, намагається передати його красу, історично-архітектурну унікальність у різних стилістичних манерах – від абстракції до традиційного реалізму, а також фотографіки (“В старому місті”). Останні досягнення в галузі цифрового фото, за його словами “світлопис”, дають художнику великі можливості для творчості.

Рання творчість Олега Шупляка позначена появою творів, що демонструють пластичне мислення автора, концептуально споріднене з ідеями сюрреалізму. Ще в студентські роки Олег Шупляк захоплювався творчістю сюрреалістів Рене Магрітта, Макса Ернста, ілюзіями Сальвадора Далі. Виникало бажання створити щось схоже.

“Був 1991 рік, – згадує митець. – Україна здобувала незалежність. Все навкруги, здавалося, навіть природа, просяклося почуттям патріотизму. Дух українства витав у повітрі. Хотілося намалювати картину, де було б усе: дніпровські кручі, кобзар, незримий, але присутній образ Тараса. Ось тоді я вперше застосував цей прийом. Я розглядав скульптуру Тараса Шевченка і у світлотіньовому поєднанні побачив майбутню картину”.

У такій манері Олег Шупляк створив портрети Богдана Лепкого й Тараса Шевченка, кілька картин на релігійну тематику. Характерною ознакою згаданих творів є таке розташування композиційних мас красвиду, при якому з'являється портретне зображення певної особи чи лик святого. Споглядаючи цей формалістичний експеримент (або забаву в дусі сюрреалізму), глядач активізує своє сприйняття, стає безпосереднім учасником художніх трансформацій і метаморфоз [8, с.10].

Олег Шупляк “Бузок на підвіконні”, 1995 р., картон, олія; 35x27 см

Олегові Шупляку пощастило спілкуватися з відомим у світі митцем сюрреалістичного спрямування – єдиним українцем, котрий потрапив до списку сотні геніїв світу (за версією Всесвітньої консалтингової компанії “Creators Synectics”), народним художником України, лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка Іваном Марчуком, який приїжджав до нього в гості на Великдень у 1997 році. Олег Шупляк тоді жив у с. Біще. Творчістю Марчука захоплювався ще зі студентських років, тому був дуже радий цьому візитові.

Гість виявив бажання оглянути сільські красвиди. У ту пору дерева й кущі ще не покривалися листям, та художник багато фотографував, зауважуючи, що красвиди з таким хитро-сплетінням гілок зацікавлюють, бо нагадують техніку та манеру виконання власних картин. Того дня вони довго говорили про мистецтво, творчість, живопис. Іван Степанович був дуже простий у спілкуванні, говорив швидко й емоційно, підсилюючи свої розповіді жвавими жестами, а на прощання подарував Олегові книжку з написом: “Художник іде тою дорогою, яка його кличе... Треба землю, красу бачити на кожному кроці і треба вміти передати так, як ніхто до тебе не передавав... Нехай думи, які щедро посіваєш на полотнах своїх, бентежать тебе, втішають тебе і боронять тебе. На добро, з побажанням і наказом великого прориву. Нехай зірка твоя засяє яскраво і сердечно” [2, с.4].

Олег Шупляк “Сільський пейзаж”, 1996 р., картон, олія; 25х25 см

Із часом на зміну юнацьким захопленням сюрреалістичною стилістикою прийшли декоративна вишуканість, яскравість колірних сполучень, композиційна виваженість. У творах середини 90-х років дедалі частіше з’являються ритмічно організовані декоративні композиції з умовним трактуванням сюжету. Простежується тяжіння до більшої геометризації формально-стильового компонента, підкреслення ритму та заміни нюансових тональних живописних площин чистими локальними кольоровими плямами, тоді як зображення віддаляється від видимої конкретики (“Єгипетське”, “Без назви”, “Місто-2”). Автор свідомо уникає деталізованого й реалістичного відображення дійсності, акцентуючи свої зусилля на осмисленні кольорової гармонії співвідношень. Композиції опрацьовані графічно, у них підкреслено ритм ламаних ліній, скісних площин, що уподібнює їх до тканих гобеленів.

При з’ясуванні чинників, які зумовили становлення такої авторської концепції, слід, на наш погляд, звернутися до студентського періоду творчої біографії митця. Здобувши професійну освіту у Львові, художник, безперечно, постає як носій традиції саме “львівської школи”, де, як відомо, добре розвинений декоративно-прикладний ухил. Поруч з академічним вишколом тут відіграють важливу роль націленість на народне мистецтво, на найкращі національні традиції і, водночас, потяг до новітніх досягнень світового мистецтва. Навчання у Львові за творчими спеціальностями й досі ґрунтується на традиційних джерелах – студентів долучають до першовитоків у музеях і в експедиціях на літній практиці. Їм прищеплюють асоціативне й конструктивне мислення, охочість до формотворення, до аналізу та розуміння великої узагальненої форми, площинно-декоративного зображення, побудованого в умовному просторі [5, с.240–245]. Глибоке осмислення надбань вітчизняного й світового мистецтва, відбір усього найкращого з авангардних течій у поєднанні з національними традиціями сприяли формуванню у Львові особливої ідейно-мистецької спрямованості.

Плідною для творчого поступу Олега Шупляка в бік кольоропису чи, як висловився художник, “симфонії барв” стала його успішна праця в галузі ікономалярства та реставрації дав-

ніх ікон. Так, спосіб накладення фарби у вигляді широких смуг чи масивних кольорових плям викликає аналогії з автентичними творами давніх іконописців.

Олег Шупляк "Богоматір", 2000 р.,
ДВП, олія; 58x50 см

Олег Шупляк "Перед ворітьми раю", 2000 р.,
картон, олія; 70x60 см

Глибинний зв'язок з іконописною культурою зумовив і певний тип його візуально-пластичних узагальнень, піднесено натхненне світосприйняття майстра, а також звертання до біблійної тематики, що й втілюється в картині під назвою "Тайна вечеря", що постає як кольорова симфонія, присвячена євангельському сюжетові, для якої характерна гармонія та символічність кольору, ритм антроподібних форм, акцент світла на постаті Христа. Серед групи апостолів чітко виділяється центральна постать Ісуса на тлі голубого сяйва. Привертає увагу трактування образу Юди: немає обличчя, очей, а є тільки натяк на фігуру, яка випадає із загальної згуртованості апостолів і створює враження чужинця, зрадника. Сяйво від Ісуса, яке поширюється на тло, на стіл і на апостолів, але не торкається Юди, творить хрест. Ця картина оригінальна, потрактована по-новаторському й сприймається як новітня інтерпретація біблійної теми.

Олег Шупляк "Богородиця", 2000 р., полотно, олія; 80x120 см

Відтепер його роботи баланують на тонкій межі переходу фігуративності в нефігуративність, між уподібненими реаліями дійсності та його виключно умовними позначеннями. По-рушуючи традиційну двоплановість зображення, автор оперує зміною різних планів і надає твору більшої глибини. Такий виражальний засіб позначається й на семантиці картини, адже динамічне нашарування площин символізує відновлення, становлення, зростання.

Дедалі активною і самодостатньою складовою у творах Олега Шупляка стає колір: живописність м'яка, багатонюансова, яка то спалахує барвами, то відходить у напівтони. У поєднанні зі структурованим ритмом композиції вона майже сягає вершин музичного звучання, чого свідомо добивається художник. За висловом автора: “Живопис – це насамперед гра кольору, а картина – симфонія барв, де роль звуків відіграють колірні мазки. Це своєрідний оркестр, а завдання митця – створити таку композицію, де б кожна кольорова пляма виконувала свою партію, підкоряючись головному задуму” [9, с.14].

Осмилюючи творчий шлях Олега Шупляка, прокладений через класичні етапи розвитку станкового живопису від фігуративності до абстракціонізму, наважимося вжити поняття “лірична абстракція” стосовно багатьох його полотен. З одного боку, – це мінімалізм як художній засіб і гранично узагальнені композиції, самостійність кольору, з іншого, – стриманість, задумливість, споглядальність, тонке нюансування колірної площини. Художник занурений у модуляції окремих тонів, освітлюючи їх тихими спалахами білого.

Деякі його композиції – це одночасно абстрактний і фігуративний живопис, оскільки за першими абстрактними формами проступають нерідко постаті чи предмети другого плану.

Жанровий діапазон митця – доволі широкий. Він створює натюрморти, портрети, сюжетні композиції, спробував себе в історичному жанрі, намалювавши картину “Останній бій”, присвячену добі козацтва. І все-таки пейзаж – піднесений і земний, продумано-вивірений і безпосередній – є у творчості Олега Шупляка улюбленим жанром. У доробку митця чимало творів, де пейзажне тло відіграє важливу роль.

Аналізуючи картину “Пейзаж-2”, наділену психологічною характеристикою, слід відзначити, що тут дуже скупими засобами, широким мазком, з використанням локальних кольорів

Олег Шупляк “Міський пейзаж – 1 (У старому місті)”, 2000 р., картон, олія, 70х60 см

зображено людське поселення. Художник не зазначає його конкретних прикмет, зате передає настрій живописної картини, ефект зелені в співвідношенні із червонувато-гарячими дахами. Вловлюється присутність сонця, простору, що, мабуть, і було метою художника: змусити глядача “увійти” у пейзаж.

На картині “В старому місті” не знайти фотографічної подібності чи бажання визначити місцезнаходження населеного пункту, а є відчуття старої архітектури, радість від контрастних поєднань кольору, що загалом відтворює урочисто-піднесений дух міста.

Олег Шупляк у багатьох роботах неначе забуває про умовність, уникає підкресленого декоративізму, захоплено й із замилюванням зображає природу. Деталі виписує ретельно, хоча зображення ніколи не втрачає цілісності, мазки кладе енергійно, жваво. Пріоритетним жанром цієї групи творів є натюрморт (прикметні в цьому плані полотна “Шипшина”, “Бузок на підвіконні”). У натюрмортах худож-

ник часто використовує мотив пишних букетів і за допомогою рефлексів і світлотіньового моделювання поєднує їх з великим світлом, а набір предметів доволі простий – глиняний посуд, квіти, фрукти.

Митець знаходить красу в повсякденному природному мотиві, розкриває його ніжний ліризм, тиху замисленість або радісну життєву силу. До числа таких вишукано-стриманих робіт належить тонкоюансований пейзаж, ніби витканий з м'яких зеленувато-рожевих відтінків ("Осінь", "Пейзаж-3"). Згадані пейзажі сповнені настрою, тобто відтворюють стан природи в певний момент часу, що єднає художника із школою імпресіоністів.

У кожній з окреслених груп творів виступає виразна індивідуальна стилістика, чергуючись у двох якостях – реалістична або метафізична, абстрактна з виразно структурованим композиційним простором й асоціативним звучанням.

Висновки. Художник-живописець Олег Шупляк живе в найглибшому духовному зв'язку з рідною землею, її історією і традиціями.

Живописна культура, засвоєна ним під час навчання на архітектурному факультеті Львівського політехнічного інституту, знайшла подальший розвиток й отримала самобутній вияв у його творах, де просвічує власний досвід створення на полотні нової реальності паралельно з достовірним зображенням реальної дійсності.

Життя і творчість Олега Шупляка можуть стати сприятливим матеріалом для аналізу проблемних пластів, що постають перед сучасним вітчизняним мистецтвознавством. Плідним, зокрема, видається вивчення на основі мистецької спадщини художника особливостей еволюції сучасного вітчизняного живопису, зіставлення його доробку з творчістю сучасників, близьких як за духом, так і за мистецькими чи естетичними вподобаннями, з'ясування переваг творчої праці в умовах провінції.

У подальших публікаціях доцільним було б проведення повного каталогізування живописної спадщини митця.

1. Брицька Г. Відданість пензлю / Г. Брицька // Літературно-мистецький альманах "Жайвір". – 2001. – № 2. – С. 3.
2. Будар Т. Олег Шупляк: "Іван Марчук – легендарна постать" / Т. Будар // Бережанське віче. – 2008. 18 січня. – С. 4.
3. Будар Т. Олег Шупляк: "Хочу створити новий образ нашого міста" / Т. Будар // Бережанське віче. – 2005. – 17 квітня. – С. 4.
4. Будар Т. Щедрий талант / Т. Будар // Бережанське віче. – 1994. – 7 квітня. – С. 2.
5. Грицюк І. Пам'ятки декоративно-ужиткового мистецтва як джерело теоретичної і практичної роботи / І. Грицюк // Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів : ЛАМ, 1999. – Вип. 10. – С. 240–245.
6. Ждан В. Митець починається з дитинства / В. Ждан // Вільне життя. – 2005. – 28 травня. – С. 2.
7. Монастирська М. Полотна, ніби журавлі / М. Монастирська // Західна Україна. – 1994. – 1–7 травня. – С. 8.
8. Оксанович М. Олег Шупляк: "Ідеї приходять до того, хто довго і наполегливо напружує мізки" / М. Оксанович // Тернопільські оголошення. – 2008. – 15 жовтня. – С. 10.
9. Панасевич Х. Олег Шупляк: "Живопис – це гра кольору, а картина – це симфонія барв" / Х. Панасевич // Тернопільський оглядач. – 2008. – № 11. – С. 14–15.
10. Савчук В. Дивосвіт маестро / В. Савчук // Бережанське віче. – 2004. – 20 лютого. – С. 6.
11. Яців Р. Ярослав Лукавецький: ім'я на тлі епохи / Р. Яців // Ствердження сподівань : збірник на пошану імені Ярослава Лукавецького : статті, матеріали, публікації. – Львів : ЗУКЦ, 2009. – 156 с.
12. Ресурс Інтернету. – Режим доступу : www.art.ber.ua.

Стаття посвячена творчості художника Олега Шупляка із міста Бережани на Тернопільщині. Розкриті особливості живописної манери художника, його громадське кредо, визначена сфера творчих інтересів.

Ключевые слова: живопись, стилистика, форма, семантика, условность.

The article is devoted to by Oleg Shuplak, a painter from Berezhany, Ternopil region. It considers the peculiarities of the creative style of the artist, his public credo and determines the sphere of his creative interests.

Key words: ainting, stylistics, form, semantics, conditionality.